

Dezakeenak “bio” eta ez daukanak diabetesa

Gizakiak jateko duen eskubidea “ongi jateko” eskubidea baldin bada, hau da, jatunaren osasunean kalteak eragingo ez dituzten elikaduraz asetzeari, orduan eskubide hori gizarte aurreratuetan ere batzuen eskueran dago soilik. Klase diferentzien arabera, jan klase diferentek.

GIZENTASUNAK ETA DIABETESAK alarman aspaldi piztuarazi zuten: XXI. mendeko gaixotasun izendatuta daude. Gaitzotan txapeldun dira, noski, diru gutxien irabazten duten herritarrak. Baina aldi berean, azken hogeita bost urteotan modan jarri dira “bio”, ekologiko edo organiko etiketa daramaten produktuak ere... horiek pagatzeko gai diren artean.

Bi fenomenoak bateratsu gertatu dira, AEBetan behintzat. Telebistan programa famatuak bertako tomatearen hamaika bertuteak kantatzen zituzten garai berean, Ronald Reaganek abian jarri zituen behartsuen kontrako politika neoliberalak, sekula baino jende gehiago kondenatuz janari bankuetara eta ongintza sozialeko otorduetara. Bateratsu suertatu ziren ere jaki ekologikoen estandarrek erabakitzea eta korporazio handiek auzoetako supermerkatu txikien atek ixtea.

Dezaketenen elikaduraren eta ezinean dabiltzan jendeenaren artean sakondu den leizeaz idatzi du liburua Mark Winnek: *Closing the Food Gap: Resetting the Table in the Land of Plenty* –Janarietako diskriminazioa konpondu: Mahaia berrantolatatu oparotasunaren herrialdea–. Mark Winne hogeita bost urtez aritu da janariaren berdintasuna sustatzen GKE batean, eta erretretatara iritsi denean idatzi du liburua, ikusi eta ikasitakoak bildurik. Orriotarra ekarri ditugun iritziak *Alternet* web-

gune aurrerakoian urtarril honetan plazaratu duen atalean daude.

Winnek kontatu duenez, telebistako programa famatu batek *–60 Minutes–* eman zion hasiera Euskal Herrian biologiko edo ekologiko eta ingeles hiztunen artean organiko deitzen duten korronteari. “Yuppie jendea izan zen lehena erreazionatzen”, idatzi du Winnek. Izatez, ez zuten bilatzen gurasoek betidanik beren familietarako nahi izan dutena baizik: ahalik eta elikadurarik osasungarriena. Laster ugaritu ziren etiketa berriak korronte horretan: integrala, begetarianoa, veganoa, organikoa, bio, baserrikoa... Produktua bertakoa izatea ere gero eta gehiago baloratu zen.

Denbora berean, etxean hilabete bukaerara larri iristen ziren familietan ez zuten finezia horietan galtzeko ez denbora ez dirurik. Kontua ez da beren familietarako ez dituztela janari onak nahi, baizik eta horiek eskuratzeko aukerarik ez daukatela.

Mark Winne Connecticut estatuan Hartford Food System GKEan aritua da mende laurdenez. Hartford hiriko auzo askotan ibilia da bertako herritarrekin elikaduraz hitz egiten. Clay/Arsenal auzoan, adibidez. “Txirrotutako hiri auzotegi orotan bezala, hemen ere ez zegoen janari onik saltzen zuen komertzio bakar bat. Bertako bizilagunen artean gosea, loditasuna eta diabetesa AEBetako batz bestekoaren bi edo hirukoitza zen.

Michael Newman izeneko batek Interneten utzi duen argazki honetan hipermerkaturako gurasoekin erosketak egiten dabilen mutikoa harriduraz begira dago barazkiei gurditxotik. Gizarte hiritartuetan nozitzen diren eritasunetako asko –diabetesa aipatzen da sarri, baina zerrenda oso luzea da– adituek hein handi batean elikadurari egozten dizkiote. Hiritarrek fruitu eta barazki gutxiegi jaten dutelako batetik eta bestetik karbohidrato birfindu, azukre eta grasa desegoki larregi irensten dutelako. Eredu kulturelek badute garrantzia jendeen elikatze moduetan, baina familiek janarietarako daukaten dirua erabakiorra da hautuetan. Ez da kasualitatea jaki merkeenak izatea gehien irauten dutenak, gehien asetzen dutenak, zapore nabarmenak daukatenak, adikzioak eragiten dituzten gehigarriak dituztenak... haurren maiteenak.

Auzo hartan ez zen bizi hispanoak eta afroamerikarrak besterik”.

Auzo txiro horretan, hasteko, herritarrek ez zaukaten eskueran janari fresko eta merkerik, beraiek lortu nahi arren. Ondo hornitutako super edo hiper batera joatekotan autobusez edo taxiz egin behar zuten. Horregatik, erosketetara hilabetean behin edo birritan joaten ziren, eta erosterakoan prezioa zen gehien begiratzen zutena.

Janari organikoak zer diren badakite auzotar horiek, noski. Definitzeko eskatuta, “benetakoa”, “naturala”, “osasungarria” edo “zertaz egina badakizuna” ideiak azaltzen zituzten. Aldiz, janari prozesatuak “kimikoz beteak” eta sarritan “toxikoak” direla badakite. “Janari organikokoak eta bertakoak bikainak direna ondo dakite. Zaharrenei garai bateko zapore, leku eta denborak oroitarazten dizkiete. (...) Haurrak dituzten emakumeak ohartzen dira beren umeentzako onenak horiek lirakekeela, alegia, beraiek eskuratu ezin dituzten elikagai horiek”.

Zer dira hosto berde horiek?

Ondo elikatu nahia *cool* da Ipar Amerikan ere. *Newsweek* astekariak gaiari azala eskaini zion 2006an, titulu honekin: “Janariarekiko interesa berriro berotu da”. *Wall Street Journal* en ere lehen orria eman zaio, eta bertan John Mackeyk idatzi du: “Janari organikoak elikatzea ez da arin pasatuko den

moda. Balio sistema da, sinesmen sistema. Gizartearen korrante nagusian txertatzen ari da”.

Gero eta gehiago baloratzen dira janariaren zaporeak, ingurumenean duten eragina, animalien ongizatea, politikoki zuzena izatea. Eskolen arteko konpetentzian, kantuan janari kaxkarra eskaintzen duten ikastetxeen aldean beste batzuek haur eta gaztetxoentzako “otordu jasagarriak” eskaintzen dituzte propagandan. Bestalde, familia gazte ugari egin du ihesi bizi kalitate kaxkarreko guneetatik periferiako kokagune sanoagoetara. Baina *american dream* hori ez dago denen eskura, “amets europarra” ez dagoen gisa berean.

Winnek liburuan kontatzen du bi ildo nagusitatik bideratzen direla janari hobea herritar guztiengana hurbiltzeko

ahaleginak. Batetik daude horretan ari diren elkarte pribatuak eta GKEak. Estatu Batuetan asko dira kaletarrek eta baserritarrek auzolanean egiten dituzten baratzeak, eta GKE batzuek horiekin lotuta dihardute. Beste batzuk saiatzen dira bazter auzoetan ireki eta mantentzen produktu freskoz hornitutako komertzio txikiak. Bestetik, badira administrazioak sortutako erakundeak, diru gutxiko emakume, haur eta zaharrei nekazaritzako produktuak eskuratzeko helburua dutenak, eta horietara ere iritsi dira kalitatearekiko kezka.

Baina hala eta guztiz ere, Winneren liburuaren izenburuak salatzen du janariari dagokien gero eta handiagoa dela AEBetako herritarren arteko etena. Daukatenen eta ez daukatenen artekoa. “Gizarteko maila guztietan ez

bada lortzen gaintitzea bi janari sistema egon behar hori, pobreen janariak eta aberatsenak egotea alegia, gure lorpenak marjinalak izango dira”.

Alternet gunean irakurleen parte hartze beroa eragin du Mark Winne-ren artikulua. Gaiak hari mutur asko baitauzka. Badira, adibidez, irakurleak azpimarratzen dutenak diru kontua adina kultura arazoa dela, ohiturena. Azken urteotan konpainia handiek eginiko kanpainaren ondorioz, herritar askok besterik ahal izanik ere nahiago dutela zabor-jana bazkatzen jarraitu, beren gustamena arras atrofiatuta dagoelako.

Irakurle batek mezu labur hau utzi du: “Emaztea eta biok pobreak gara, eta organiko elikatzen gara. Dena geuk egiten dugu eta organiko jaten dugu. Jende txiro asko ikusten dut telebista pantaila handiak, Nike arropak eta bideojoko mordoa dauzkatenak. Guk ez dugu telebistarik, liburuak dauzkagu, ordenadorea, altzari gutxi, eta abar. Osasungarri elikatzeko ez dago aitzakiarik. Sentitzen dut”.

Etxekoandre gazte batek protesta egin du honelako eztabaidetan bera bezalakoan ikuspuntua falta ohi delako gehiegitan. “Jarri zaitzte hirian bizi den ama gaztearen larruan: etxean zain daukazue aho mordoxka bat beti gose dena, otorduak prestatzeko denbora falta, garraio publiko kaxkarrean mugitu behar, supermerkatu ez inguruan, karrotxoan eraman behar aldean edo lagun batekin joan hilean behin autoan hiperrera”... ■

<http://www.argia.com/nethurbil.php> helbidean, gai honi buruzko informazio gehiago eta Interneteko loturak.

Produkturik onenak,
Zinkunegi Optikan

Aukerarik zabalena
betaurreko graduatu,
ukipen-lente,
audiofono eta
eguzkitako
betaurrekoetan.

ZINKUNEGI
OPTIKA

Hernani kalea - 20004 DONOSTIA
e-posta: zinkunegi@euskalnet.net
TEL.: 943 420 624